

LENGYEL ÉS FRANCIA MENEKÜLTEK MAGYARORSZÁGON A II. VILÁG- HÁBORÚBAN

Készítette: Baracs Nóra

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIA

8. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
I/a „Lengyel, magyar két jó barát. / Együtt harcol s issza borát”					
A	A tanár felírja a táblára a címben szereplő mondatot (amely egy XVIII. századi dal része), és arra kéri a tanulókat, fogalmazzák meg, hogy mit fejez ki ez a két sor. A diákok párokat alkotva beszélnek meg gondolataikat, majd végül többen hangosan is elmondják azokat. 3 perc	A közös történelmi sors érzésére való ráhangolás Kommunikációs készség	Páros munka – szövegértelmezés		
B	A tanulók előző órai házi feladatként azt kapták, hogy gyűjtsenek példákat a múltbeli lengyel–magyar kapcsolatokra. Váltott megszólalással összefoglalják, hogy milyen kapcsolatokat sikerült azonosítaniuk. 3 perc	Korábbi ismeretek rendszerezése Szóbeli kifejezés	Frontális munka – szóforgó		P1 (Háttér-információk)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I/b A lengyel–magyar közös határ					
A	A tanár megkérdezi a diákokat, hogy mikor, hol és hogyan jött létre egy közös lengyel–magyar határszakasz a II. világháború idején. Közösen megnézik az I. bécsi döntés következményeit szemléltető nagy falitérképet, majd mindenki megkeresi a határszakaszt saját térképén is. 3 perc	Topográfiai ismeretek nyújtása Korábbi történelmi ismeretek felidézése	Frontális beszélgetés Egyéni térképhasználat	Történelmi atlasz	Falitérkép az I. bécsi döntésről
I/c Teleki Pál érdeme					
A	A tanár az előző történelem óra végén odaadja a D1 szöveget két tanulónak, akik felkészülnek arra, hogy kiselőadásban ismertessék, milyen döntést hozott a magyar kormány a II. világháború első napjaiban a felvidéki vasútvonal használatával kapcsolatban. A két diák felosztja egymás között az információkat, és közösen ismertetik az osztályal Teleki korabeli rendelkezéseit. 2 perc	Egy pozitív magyar kormányzati lépés bemutatása Szövegértés Előadási készség	Frontális munka – szemléltetés Páros tanulói kiselőadás	D1 (Teleki Pál döntése)	
B	A tanár maga ismerteti a D1 szöveg tartalmát. 2 perc	Egy pozitív magyar kormányzati lépés bemutatása	Frontális munka – tanári magyarázat		D1 (Teleki Pál döntése)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
I/d A francia menekültek					
A	A tanár elmondja, hogy nemcsak lengyel menekültek érkeztek nagy számban Magyarországra, hanem sokan mások is: köztük a németektől megszökött francia hadifoglyok. Ha fogékony rá az osztály, a tanár felolvassa a P2 mellékletben található Pilinszky-verset. 2 perc	Új ismeret nyújtása Befogadás Empátia	Frontális munka – tanári magyarázat		P2 (Vers)
II. Új tartalom feldolgozása					
II/a A menekültek Magyarországon					
A	A tanulók 4-6 fős, heterogén csoportot alkotnak. Minden csoport annyi különböző szövegű feladatkártyát kap, ahány tagja van a csoportnak. A rendelkezésre álló kártyák közül a tanár választása szerint bármelyik felhasználható, de fontos, hogy az „E” és „J” jelű kártyából minden csoport kapjon. A feladatkártyák egyéni olvasása után a D3 feladatlap segítségével minden csoport közös táblázatban dolgozza fel azokat az információkat, amiket a Magyarországra menekülők korabeli helyzetéről megtudtak. Az információkat egy-egy nagy csomagolópapíron rögzítik. 15 perc	A nemzeti önbecsülésre okot adó pozitív példa bemutatása Szövegértés Lényegkiemelés Együttműködés	Csoportmunka – kö- zös feladatmegoldás	D2 (Feladatkár- tyák) D3 (Feladatlap) Csomagolópapí- rok Filctollak	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A tanár mindenkinek ad egy feladatkártyát, amit a tanulók önállóan elolvasnak. Mivel összesen 11 fajta kártya van, a létszámtól függően minden szövegből 2-3-4 darab lesz a diákoknál. Ezután az osztály, tanári irányítással feldolgozza a kártyák segítségével kapott információkat, vezérfonalul használva ehhez a D3 feladatlap kérdéseit. A tanár a táblán rendszerezi az adatokat. 15 perc	A nemzeti önbecsülésre adó pozitív példa bemutatása Szövegértés Lényegkiemelés Együttműködés	Egyéni szövegértelmezés Frontális munka – információk rendszerezése	D2 (Feladatkártyák)	D3 (Feladatlap) Tábla
C	A tanulók párokat alkotnak. Kettesével kapják meg a D3 feladatlapot, valamint egy-egy azonos szövegű feladatkártyát. Önállóan elolvassák a kártyán lévő szöveget, majd közösen kitöltik a feladatlapot. Ezután más párokhoz fordulva, megpróbálnak választ keresni azokra a kérdésekre is, amelyekre saját szövegük alapján esetleg nem tudtak felelni. 15 perc	A nemzeti önbecsülésre adó pozitív példa bemutatása Szövegértés Lényegkiemelés Együttműködés	Egyéni olvasás után Párokban végzett közös feladatmegoldás	D2 (Feladatkártyák) D3 (Feladatlap)	
II/b Visszapillantás az eddigi munkára					
A	A tanár megkérdezi, hogy ki szeretné értékelni az osztály eddigi munkáját, majd 2-4 diáknak ad rá lehetőséget. 3 perc	A munka értékelése Véleményalkotás	Egyéni értékelés frontális helyzetben		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III/a A napló, a naplóregény és a memoár					
A	A tanulók közösen megpróbálják értelmezni, hogy mi a különbség az eseményekre való visszaemlékezés fenti három típusa között. 2 perc	Fogalomtisztázás Logikus gondolkodás	Frontális munka – irányított beszélgetés		
III/b Egy híres napló					
A	A tanár felolvass egy részletet <i>Anna Frank naplójából</i> . A tanulók közösen azonosítják a napló műfajának sajátosságait. 5 perc	A napló műfaji sajátosságainak meghatározása	Frontális munka – szemléltetés és beszélgetés		P3 (Részlet Anna Frank naplójából)
III/c Házi feladat					
A	A tanár azt a házi feladatot adja a tanulóknak, hogy az előzőekben körvonalazott műfaji sajátosságok figyelembevételével készítsenek napló-részleteket egy megmentett ember szemszögéből – egyes szám első személyben leírva a tapasztalatait. Arra is megkéri őket, hogy írásukban említsenek meg legalább egy konkrét korabeli történelmi eseményt is. 1 perc	A téma érzelmi feldolgozása Empátia Kreativitás Írásbeli szövegalkotás	Frontális munka – tanári közlés Feladat: Egyéni alkotó munka		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	A tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
B	A tanulók párokat alkotnak. A házi feladat az, hogy minden pár készítsen el, és írjon le egy képzetbeli riportot egy korabeli menekülttel. 1 perc	A téma érzelmi feldolgozása Empátia Írásbeli kommunikáció	Frontális munka – tanári közlés Feladat: Páros alkotó munka		
III/d Megmenekültek visszaemlékezései (segítség a házi feladat elkészítéséhez)					
A	A tanár elmondja, hogy számos korabeli visszaemlékezés maradt fenn, amelyekből segítségképpen megmutat néhányat, hogy a diákok könnyebben bele tudják élni magukat a korabeli emberek helyzetébe. Az óra során már használt feladatkártyákat és a memoárkártyákat körben kiragasztja az osztály falára. A tanulók a nap folyamán még megnézegethetik ezeket, és jegyzeteket készíthetnek belőlük. 2 perc	Valós információk nyújtása a fantázia-feladathoz Szövegértés Szociális érzékenység Empátia	Frontális munka – tanári közlés Egyéni munka – önálló jegyzetelés	D2 (Feladatkártyák) D4 (Memoárkártyák)	

TANÁRI SEGÉDLETEK

P1 Háttér-információk a magyar–lengyel kapcsolatokról

A magyarországi lengyelség története majdnem olyan régi keletű, mint a magyar állam létezése a Kárpát-medencében. A pápától királyi koronát és címet kérő lengyel küldöttség épp akkor járt II. Szilveszter pápánál Rómában, amikor István magyar fejedelem megbízottai hasonló célból odaérkeztek. A legenda szerint a pápa a lengyel fejedelem számára készíttetett koronát, amelynek adományozásával királyi rangra kívánta emelni őt, azonban álmodott, és ezt a koronát Istvánnak küldte el.

IV. Béla király leányai, Szent Kinga és Boldog Jolán lengyel fejedelemek, Szemérmes Boleszló, illetve Istenfélő Henrik feleségei lettek.

A magyar trónharcok idején III. András külső szövetségi támogatást keresve feleségül vette Łokietek Ulászló unokatestvérét. Łokietek Ulászló (1306–1333) magyar segítséggel győzedelmeskedett; így az ő nevéhez fűződik az egységes lengyel állam helyreállítása. Károly Róbert és Łokietek Ulászló szövetségét házassággal pecsételték meg. Károly Róbert feleségül vette Łokietek Ulászló lányát, Erzsébetet. Ez a szövetség igen fontos alapja lett a későbbi szoros együttműködésnek, amit a visegrádi királytalálkozón is megerősítettek.

Nagy Lajos király idejében került sor az első magyar–lengyel perszonálunióra (1370–1382). A második unió I. Ulászló uralkodása alatt (1440–1444) jött létre. A királyokon kívül éltek a magyar királyi udvarban más lengyelek is. Leghíresebb közülük Bylicai Márton asztronómus, Mátyás király tanácsadója volt.

Báthory István erdélyi fejedelem lengyel királlyá választása (1575) nagy jelentőségűnek bizonyult a lengyel történelemben. Erélye, tekintélye és uralkodói képességei nemsokára szinte minden akadályt leküzdöttek, és – egyéb bölcs döntései mellett – felállította az első gyalogezredet, szolgálatába állította a kipróbált és megbízható magyarokat, kozákokat.

A magyar és a lengyel nép közötti barátság 1848–49-ben érte el egyik csúcspontját. Egyrészt Dembinski hősiességének köszönhetően. Másrészt pedig akkor, amikor Bem József volt előbb az erdélyi, majd a magyarországi honvéd haderő főparancsnoka.

A XIX. és XX. század fordulóján ezernyi lengyel telepedett le a rohamosan fejlődő Budapesten és környékén. A kor legfőbb lengyel települései a mai magyar főváros következő kerületei voltak: Kőbánya, Csepel, Angyalföld.

P2 Pilinszky János Francia fogoly

Csak azt feledném, azt a franciát, kit
hajnalfele a szállásunk előtt
a hátsó udvar sűrűjében láttam
lopódzani, hogy szinte földbe nőtt.
Körütkutatva éppen visszanézett,
s hogy végre biztos rejteket talált:
övé lehet a zsákmánya egészen!
Akármi lesz is, nem mozdul odább.

S már ette is, már falta is a répát,
mit úgy lophatott rongyai alatt.
Nyers marharépát evett, de a torkán
még alig ért le, jött is a falat;

és undorral és gyönyörrel a nyelvén
az édes étel úgy találkozott,
mint telhetetlen testi mámorukban
a boldogok és boldogtalanok!

Csak azt a testet, reszkető lapockát,
a csupa bőr és csupa csont kezét,
a tenyerét, mely úgy tapadt a szájra
és úgy adott, hogy maga is evett!
Az egymás ellen keserülő szervek
reménytelen és dühödt szégyenét,
amint a végső összetartozást is
önönmaguktól kell, hogy elvegyék!

Az állatian makogó örömről
a suta lábát ahogy lemaradt,
és semmisülten kuporgott a testnek
vad gyönyöre és gyötrelme alatt!
A pillantását, – azt feledném egyszer!
Ha fuldokolva is, de falt tovább,
és egyre még, és mindegy már akármit,
csak enni bármit, ezt-azt, önmagát!

Minek folytassam? – Örök jöttek érte;
a szomszéd fogolytáborból szökött.
S én bolyongok, mint akkor is a kertben
az itthoni kert árnyai között.
A jegyzetembe nézek és idézem:
„Csak azt feledném, azt a franciát..”
S a fülemből, a szememből, a számból
a heves emlék forrón rámkiált:

„Éhes vagyok!” – És egyszeriben érzem
a halhatatlan éhséget, amit
a nyomorult már réges-rég nem érez,
se földi táplálék nem csillapít.
Belőlem él! És egyre éhesebben!
És egyre kevesebb vagyok neki!
Ki el lett volna bármi eleségen:
most már a szívemet követeli.

P3 Anna Frank naplója (Részlet)

1943. január 13. vasárnap

Drága Kitty! (Így szólítja meg Anna a saját naplóját)
A környékbeli gyerekek egy szál vékony ingben és fapapucsban
járnak, se kabát, se sapka, se harisnya nincs rajtuk, senki sem kar-
olja fel őket. Üres a gyomruk, murokrépat rágnak, és a hideg laká-
sokból kimennek a hideg utcára, hogy iskolákban a még hidegebb
osztálytermekben tanuljanak. Hát már Hollandia is odáig süllyedt,
hogy sok gyerek az utcán megszólítja a járókelőket, és kenyeret
koldul tőlük.

Zsidók is, keresztények is, az egész világ csak vár és vár, sokan pe-
dig a halálukra készülődnek.

1944. február 3. csütörtök

Drága Kitty!
Országszerte napról napra növekszik a partraszállást váró hangu-
lat.

1944. június 23. péntek

A krumpli már fogytán. Mostantól mind a nyolcunknak darabon-
ként kiszámoljuk, és ki-ki azt tesz vele, amit akar.

P4 Ajánlott források a témához

Európa Kiadónál jelent meg *Ego sum gallicus captivus (Francia menekültek Magyarországon)* címmel egy kötet.

„A lengyelországi német büntetőtáborokból, de Ausztriából is százával szöknek át a francia hadifoglyok, vállalva az ismeretlen veszedelmeket, úttalan utakon, kalandos körülmények közepette a szomszédos Magyarországra. A magyarok befogadják őket, és az ezernyi francia, akit a háború vérzivataros esztendeiben erre a földre vezérelt csillaga, személyesen megtapasztalhatta, hogy még nem vészett ki az emberség a világból. Az egykori francia hadifoglyok emlékezései föllevenítik a viszontagságos szökés izgalmát, az internáltság ezernyi, olykor humoros részletét, az akkori Magyarország munkás hétköznapjait, majd a német megszállás és a nyilas terror emberirtó iszonyatát.”

Ideiglenes paradicsom – színes magyar filmdráma, 92 perc, 1981.

Rendező: Kovács András, forgatókönyvíró: Kovács András,
zeneszerző: Vukán György,
szereplők: Frajt Edit, André Dussollier

Szenyán Erzsébet szerk.: *Menekült-rapszódia. Lengyelek Magyarországon 1939–1945.*

Fényképekkel illusztrált kötet a Széphalom Könyvműhely kiadásában.

Az FKGP honlapjának Varga Béla 100. születésnapjára emlékező oldala

<http://fkgp.hu/modules.php?name=News&file=article&sid=35>

Honvédelmi Minisztérium honlapja www.honvedelem.hu – keresési kategória: Lengyelország – az évezredes barát

Az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat honlapja www.p Polonia.hu